

Waxabajjii 25, 2018

WAAMICHA MUMMICHA MINISTEERAA DR. ABIY LAALCHISE DEEBII

ADDA BILISUMMAA OROMOO

Haasa Muummichi Ministeera Itophiyaa Dr. Abiy Ahmed, Waxabajjii 19 bara 2018 Paarlamaa Itophiyaa irratti nagaa argamsiisuuf akkasumas walitti bu'iinsa dhaabuuf dhiheesse si'aata argachuu akka qabu amanna, dinqisiifatanas. Haasaan akkasii kun mootota Itophiyaa dhufaa darbaa turaniin dhihaates hin beeku, hin turre. Haa ta'u malee, waamicha kanaaf deebii kennuun dura, carraa argame kanatti gargaaramuun adeemsaa fi qabsoo Addi Bilisummaa Oromoo (ABO) waggoota afurtamaa ol deemsiseef, qabiyyee qabatama qabu dursa akeekuun barbaachisaa ta'ee argama.

Akkuma beekamu hariiroon mootummoota Itophiyaa fi ummata Oromoo jidduu jiru walitti dhufeenya fedhii irratti kan hundaa'e miti yookaan walli galtee seera qabeessa qabu akka hin taane mirkana. Ummatni Oromoo fedha isaa malee hariiroo akkasii keessatti dararama, irratti roorrifamaa ture, ammas gidraan akkasii irraa hin dhaabbatne. Hariiroo akkasii keessatti Oromiyaan akka humnaan dhuunfatamutu, eenyummaan Oromoo akka dhokatu, qabeenyaa fi humni Oromoo gar-malee akka saamamuu fi dukkana keessa akka jiraatu taasifame. Kun ammallee ittuma jira. Bifa kanaan Oromiyaan waggoota 130f boojiamtee bitamte. Egaa yeroo daddaaqamaa akkasii keessatti ABOOn bara 1973 kan ijaaramee. Ummata gidiraa akkasii keessa jiru hogganuun qabsoo eenyummaa ofiin dhaabbachuun finiinsuu eegale. Kaayyoon isaas Oromomiyaa bilisumsuu akka ta'e sagantaa siyaasaa isaa keessatti kaawwate. Yeroo ammaas qabsoon haaluma dura ture qabatee socho'aa jira. Yeroo ammaas Oromiyaa keessatti jeequmsi akka uumamu kan taasise dhugaadhuma duraanuu itti fufiinsaan asi ga'eerrayyu.

Yeroo ammaa, ABOOn jaarmayaa siyaasaa angafa ta'an keessaa isa tokko. Jaarmayaan kun ummata Oromoo bilisoomsuuf lola bulchiinsa Kolonel Mangiistuu Haylamariyam kuffisuu keessatti qooda isaa raawwateera. Kufaatii sirna sanaan boodas, bara 1991 Mootummaa Cehumsaa ijaaru akkasumas heeraa fi seera har'a biyyattiin ittiin bultu baasuu keessatti qooda ol anaa xabateera. Haa ta'u malee, ABOOn humna waraana Adda Bilisa Baafu Ummata Tigray (ABUT) dhaan dhiibamee Mootummaa Cehumsaa keessa ba'uuf dirqame. Kun gartuu Adda Dimokratawa Warraaqsa Ummatota Itophiyaa (ADWUI) ijaareen bara 1992 ABO irratti raawwatame. Kun hundi ta'ee, ABO waldhabbii bara dheeraaf ummata Oromoo fi mootummaa Itophiyaa jidduu jiruu fi ture furuuf tattaaffii yeroo danuu adeemsiseera. Garuu, amala warren Itophiyaa bulchan irraa kan ka'een milkaa'uu hin dandeenye.

Yeroo danuu, irra deddeebinee sirni ABUT/ADWUI haala Itophiyaa keessatti adeemaa jiru hubatee, balaa dhuufuuf deemu akka dursee furu, akka biyyattinis jeequmsa keessaa ba'uu hin dandeenye irra deddeebine hubachiifneerra. Naannoon kunis naannoo dhibdee qabduuf, waraana walirratti boba'u irratti hundaa'ee, mootummaa kufe, beelaa fi balaa uumamaa qabdu akka taate hubachiifneerra.

Haala kana foyyeessuuf walddhabii ummata Oromoo fi mootummaa Itophiyaa jidduu jiru furuun biyyaatti keessatti qofaa osoo hin ta'in walii gala Gaanfa Afrikaa keessatti tasgabii akka uumu hubachiineerra. Tattaaffiin nuti furmaata fiduuf gochaa turre karaa ABUT/ADWUI dhageettii hin argatne. Xiyyeeffatnan isaanii dimshashumatti aangoo of harkaa galchuu irratti ture. Amalli akkasii kun maree ilaafi ilaamee irratti hundaa'ee fi carraa nagaa fiduuf yaalamu maseense. Walddhabii ture hiikuuf waamichi nuti godhaa turre sirnaa Wayyaaneen irra ejjatame. Ummata Oromo irratis waraanni humnaan bituu labsame.

Miseensotni, deggartootnii fi maraarfatoon ABO mootummaa ABUT/ADWUI tiin erga shakkamanii booda kumaatamatti kan lakkawaman mana hidhhatti guuraman, ajjeefaman, qori-qalbiinis ta'e qaamaan dararaman. Oromootni kumoota kudhanitti lakkawaman mana hidhaa keessatti tika Wayyaaneen irratti roorrifameera. Ilmaan Oromoo hedduun waggoota 26f mana hidhaa keessatti dararamaa turan. Danuun isaanii manuma hidhaa keessatti du'aniiru. Hedduun harkaa fi miilla malee yookiin hir'inni qaamaa mudateeran. Danuun rakkina sammuu fi rakkina nageenya qaama uumarii guutuu isaan waliin jiraatu baatanii argamu. Danuun rifuu mootummaan Waayyaanee irraan ga'erra dandamachuu hin dandeenye. Rakkoon akkasii kun hidhamtoota dhuunfaa yookiin maatii isaanii qofa irra kan ga'e osoo hin ta'in akka hawaasatti lammii Oromoo maraa irratti rorroo adeemsifamee dha. Har'allee Oromootni danuun mana hidhaa keessatti ugguramanii argamu. Tika Wayyaaneen ukkaffamanii bakka buuteen isaanii kan dhabames danuu dha. Sabni Oromoo miidhaa gara jabeenyaa irratti raawwatame, dhumaatii bifa adda addaan irra ga'e, saamichi jireenya sabicha balleessuuf ta'e jedhee irratti godhame yoomuu hin irraanfatu.

Kunuu ta'ee Wayyaanee amma funyaanitti hidhatte dura harka duwwaa dhaabbachuun, qabsoo abbootiin isaanii biraan ga'an finiinsuu keessatti, qoodni qeerroo ykn dargaggoon Oromoo xabataniin fi xabataas jiranitti ni boonna, ni dinqisiifatna. Ijoolleen Oromoo ummatoota biroof qabsoo askkasii keessatti fakkeenya ta'anii argamu. Haalli qabsoo dargaggootaa Mummichi Ministeera Itophiyaa ammaa Dr Abiy Ahmed akka aangoo qabatu taasiseera. Dr Abiy haala kana of irratti abdi qabuun dubbachus danda'eera. Mummichi Ministeera aangooitti kan dhufes qabsoo Qeerroon lubbu isaanii dabarsanii eenyummaa fi bu'aa saba isaaniiif kennan keessatti akka ta'es mamii hin qabu. Kana Dr Abiyii fi paartiin isaas akka hubatn ni abdanna.

Asirratti dhaagettii, haxxummaa fi haala jiru ifa gochuun akkasumas itti gaafatamummaan Mummichi Ministeraa, Dr Abiy Ahmed fudhates gammachiisaa akka ta'e hubatneerra. Haa ta'u malee, yaaddoo fi waan dursanii mirkanawu qaban hin qabnu jechuu miti. Yaaddoon keenya inni duraa, Dr Abiy Ahmed ammatii mataa itti haa ta'u malee caasaan sirna siyaasa Itophiyaa wagga dhiibbaa oliif abba hirusummaa aaddeffate fi Oromiyaa booji'e kan qabate jiru isaa ti. Itti aansee, waadaan Dr Abiy seenaa jiru waan yeroof bifa inni barbaadu irratti hundaa'ee hin caaseffamneef dhiibamee masaraa keessaa akka ba'u taasifamuu ni mala. Kan biraa ammo, Dr Abiyi mataan isaa Habashoota duraan aangoo irra turaniif Oromoo miidhaa turan dinqisiifata. Moototiin Habashaa inni dinqisiifatu mirga dhala naamaafis ta'e daraaru ilaa fi ilaameef warra dhaabbatan hin turre. Isaan kan hordofaa turanii fi jiran sirna seera dhablummaa, kan jireenya namaaf kabajaa hin qabnee dha. Itti dabalees, Dargiin bara 1974, yeroo aangooitti dhufe waada fiixaan basuu hin dandeenye seenee akka ture seenaan addeesseera. Aangoo erga jabeefatee fi deggarsa ummataa erga argatee booda dargaggootaa fi beektota egeree biyyaaf ta'an rasaasaan waade. **Reeffi isaanii karaa irra tuulame. Maatiin akka fudhatee hin awwalatne dhorkame.** Kun walii galatti, qori-qalbiin ummataa irratti dhiibbaa hamaa kaa'ee darbe. Bara 1991 ammoo, hoggantootni Wayyaanee, ABO waliin bilisummaa dhugoomsuuf, ilaa fi ilaamee jabeessuuf akkasumas haqaan hojjechuuf waada seenan. Dhumni isaa kan agarsiise gartuun ABUT seena Itophiyaa keessatti gartuu lubbuu nama qaalii ta'e baasu keessatti ol aanaa ta'ee argame. Kun aadaa fi amala siyaasa Itophiyaa nutti agarsiisa.

Haa ta'u malee, haasaa, carraa fi waadaa Mummichi Ministeeraa, Dr Abiy Ahmed seenee fi waamicha inni godhetti gargaaramuun ol aantummaa seeraa fi qabsoo ummata keenyaa fuul dura tarkanfachiisuuf qophii ta'uu keenya hubachiifna. Addi Bilisummaa Oromoo kaayyoo Oromiyaa bilisoomsuu qofa irratti hundaa'a

osoo hin taane, sana bira darbees, hubbatnoon, walittidhufeenyi, tumsii fi nagana ummatoon Itophiyaa fi ummata Gaanfa Afrikaa jidutti akka dagaagu hojjeta. Akka jaarmaya karoora fi saganataa siyaasaa qabutti, hedduminaan ummata Oromoo biratti fudhatama ol aanaa qaba. Kanaafuu, carraan argameef, waamichi Mummicha Ministeera Dr Abiyiin taasifame akeeka dhaabni kenya dhaabbateef – sabni Oromoo hiree isaa ofiin akka murteeffatu ni tumsa ejjatnoo jedhu qabna.

Bilisummaan yoo lafti, qabeenyaanii fi duniyaan humnaan ummata Oromoo irraa fudhatame hin deebine hiiikkaas furmaatas hin qabu. Humni dinagdee srina ABUT/ADWUI tiin ijaareen qabame kunis deeggartootaa fi miltoole isaanii harka akka turu gochuun sirni gabrofataa akka ummata Oromoo irratti dararu taasisuu dha. Kan nama ajaa'ibsiisu ummatni keenya labsiin yeroo muddamaa erga ka'ee boodas ajjechaan guya guyyatti itti fufee jira. Kana dhaabuuf, akka jaarmayaa bilisummaaf falmutti buu'uura irraa eegalee qajeelfamnii fi tarsiimoon waan akkasii dhaabsisu jiraachuu qaba.

Akeeka galii qabsoo saba Oromoo irratti Dr Abiy Ahmed waliin gargaartummaa qabachuu ni malla. Garuu, ol aantummaa seera, mirga ummatoon kabachiisuu, nagaa dhugoomsuu fi dhiifama walii gochuu irratti gargartumma hin qabnu. Akka hoggana mootummaa Itophiyaa isa duraatti yaada qaroo iini dhiheesseef ni dinqsiifatna. Kaayyoo fi galiin Mummichi Ministera nagaa buusuu akkasumas ol aantummaa seera dhugoomsuuf eegale galii tilmaamameef akka rukutu ni abdatna.

Kaayyoon mootummaa walba ta'ee tokkoo inni duraa nageenya ummata isaa kanbachiisuu dha. Muuxannoon ummata Oromoo waggoota 130 garuu, gadadoo, birrachuu, nageenya dhabuu, buqqa'uu, dhiitamuu fi iyyummaa ammana hin jedhamne jala jiraachuu dha. Kanaafuu, Oromiyaa bilisoomte dhugoomsuun tikaa fi nageenya keenyaaf murteessaa dha. Biyya nagaa qabdu keesa jirachuun, bakka ummatni nagaan jiraatu, ijoollee isaa nagaan guddifatu, fedhii bu'uuraa dhalli namaa mara barbaaduu dha. Karaa biraa, Oromiyaa tokkummaa humna Itophiyaa jalatti bulchuu yaaluun kufaatii fi balaa hamtutti nu geessa. Nageenyi waliigalaa sirna humnatti gargaaramu irraa ni dhufa jedhame hin yaadamu. Kun yaalamee yeroo dheeraaf kan dadhabamee dha.

Haa ta'u malee, waamichi Mummicha Ministeraa, Dr Abiy Ahmed waldhabbi karaa nagaa hiikuuf taasis jiru ni tumsa. Kunis, kaayyoon sabni Oromoo hiree isaa murteefachuu irratti qabuu bu'uuraa ta'etu. Hogganni Itophiyaa Oromoo haa ta'u Habashaa, gaaffiin Oromoo yoo illee hiree ofii ofiin murteeffachuuf qabsoo ummatni Oromoo geggeessaa jiru keessatti isa bu'uuraa ta'ee argama.

Qabsoon keenya kan inni xiyyeeffate gutumaa guututti mirga sabni Oromoo hiree murteeffatnaaf akkekate bakkaan ga'uuf. Kana keessatti hojjiin keenya inni duraa, saba Oromoo fi Oromiyaa humnan dhuunfatamte, qabeenya ishee samamee fi gidiraan irratti rawwatama jiru jalaa baasuu dha. Erga sun xumuramee booda, hojjiin lammaffaan ummata Oromoo kakaasuun akka mootummaa walaba ijaarratu gochuu dha. Mootummaan walaba ta'e kun ummata Oromoo bakka bu'ee sabaa fi sablammoota biraa waliin waliigaltee ykn dhoofsisa tokkummaa irratti hojjeta. Yoo tokkummaan walii galuun dadhabame, akeeka Oromiyaa Dimokratawaa Rapablikiin itti fufa. Filatnoon akkasii kun ummata murtaa'a.

Oromiyaan Ni Bilisoomti!

Adda Bilisummaa Oromoo – Qaama Cehumsa